

Kriminalistične šole.

Spisal cand. iur. Janko Polec.

(Konec.)

II.

Socijologična šola.

Razpravljajoč o antropologični, Lombrosovi šoli, sem se dotaknil le z nekaterimi besedami onega živahnega gibanja mej italijanskimi učenjaki, katero je povzročil Lombroso sè svojimi teorijami. Če je že samo zaradi važnosti prepirnega predmeta sila zanimivo opazovati to gibanje; če je ob tej priliki že jako poučno, ko vidimo, kolikega pomena je veliko število, če tudi ne najbolj obiskovanih vseučilišč — Italija jih ima 28 — za znanstveni razvoj države; ko vidimo, da klasična dežela pravoznanstva tudi dandanes ni, kakor mnogi mislijo, duševno inferijorna, temveč še vedno ognišče zanimanja za pravna vprašanja: je pa skoro neizogibno, da se potrudimo nekoliko bližje bojišča, da boj natanko opazujemo, da se prepričamo o moči, vrsti orožja in vspehu posameznih strank, če hočemo razumeti, kako so kazenske znanosti prispele do današnje stopnje njih razvitka.¹⁾

V prvem članku sem pripomnil, da so se zaradi Lombrosove teorije razdelili italijanski učenjaki v dva glavna tabora, da sta zaradi njih nastali dve kriminalistični šoli: klasična (ali bolje konservativna, individualistična) s profesorjem kazenskega prava v Bologni Lucchinijem na čelu, in antropologična (pozitivistična), katero vodi Lombroso. Vsaka teh dveh šol si je ustanovila svoj organ; klasična ima: »Rivista penale«; pozitivistična pa: »Archivio di psichiatria, scienze penali ed antropologia criminale«, ki ima obilo zaveznikov po vsej Italiji, n. pr.: »L'anomalo (1889 prof. Zuccarelli v Napolju) in od leta 1891. »La scuola positiva« (Direttori: Ferri, Garofalo, Fioretti, Lombroso). Do tukaj je torej razmerje popolnoma jasno, toda kmalu postane zmedeno.

»Pozitivizem« namreč ni kompaktna celota, marveč v njem se križata dve ideji, ki se ne moreta popolnoma združiti; biolo-

¹⁾ Rosenfeld: »Die dritte Schule von Mittheilungen der intern. krim. Vereinigung«. IV. zv. 1894.

gija in socijologija. Prva naloga pozitivistične šole, kakor sploh vsake nove verske, politične ali znanstvene struje, bi morala biti skrb za jednoten program, obstoječ iz kolikor moči jasnih in točno izraženih mislij, za »credo«, za katekizem novega znanstvenega izpovedanja. Antropologična šola ima pa kar tri evangelije: Lombrosovo »L'uomo delinquente«, Ferrijevo: »Sociologia criminale« in Garofalovo: »Criminologia«, ki se, bistveno sicer podobni, vendar v več ali manj postranskih vprašanjih zelo razlikujejo. To dejstvo ni bilo nikakor v srečo novi struji in gotovo ni pripomoglo k jasnemu spoznanju njenih pravih idej in njene smotra. Poleg tega pa metoda pozitivističnih prvakov nikakor ni več čisto empirično-pozitivistična. Prvotno so se res posluževali empirične metode, toda ko so menili, da so prišli do gotovih rezultatov, so te kar generalizirali in so v poznejših opazovanjih le to brali, kar je prijalo njihovim teorijam. Lucchini popolnoma prav pravi v »Les nouvelles théories«, da bi imel psiholog tukaj mnogo prilike studirati poglavje o autosugestiji.

Prav toliko, kolikor z nesrečnimi, nevzdržnimi podmenami pa si je antropologična šola škodovala sè svojim nastopom. Način njenega bojevanja proti klasični šoli presega vse meje dostojnosti. V Lombrosovem »Archivio« in »Scuola positiva« in v Lucchinijevi »Rivista penale« lahko čitamo v popolnoma nedopustnih polemikah, naslovljenih »Lucchineide« ali »Toccamenti« in »Florilegio«, kako si drug drugemu očitajo »donquichotterije« in »idiotizem«, »bedarije« in »oslarije«. Teh malo častnih polemik, ki so navadno lastne novim strujam, političnim in slovstvenim, znanstvenim in verskim in ki niso v današnjem, »ne-parlamentarnih« izrazov le prebogatem času, nič redkega, bi niti ne omenil, ko bi poleg notranje raztrganosti ne pripomogle še jako veliko k razkolu med »pozitivisti«. Nevoljni na omenjene, za njih vse nečastne javne razmere in razočarani vsled ne popolnoma ugodnih znanstvenih rezultatov, so se namreč jeli nekateri mlajši pristaši Lombrosove šole vedno bolj in bolj od te šole oddaljevati in so postali njeni neusmiljeni kritiki in grobokopi.

Stara resnica je, da so odpadli pristaši kake stranke potem navadno njeni najljutejši in najnevarnejši nasprotniki, ker poznajo najnatančneje vse njene slabe in občutljive strani. Prav tako je bilo tudi v našem slučaju, posebno ko so odpadniki

našli v ravno lepo se razcvitajoči socijologiji močno zaveznico, na katero pa niso naleteli kar tako slučajno. Od antropologije drži namreč bolj ali manj ravna pot k socijalogiji. Vendar ne morem iz tehničnih ozirov tega velezanimivega vprašanja tukaj natančneje razpravljati, nego si to morda dovolim storiti prilično v drugem članku. Ti secesijonisti torej so začeli podprti na pozitivne rezultate klasične kakor tudi Lombrosove šole s pomočjo socijologije zidati dalje z gotovo neprimernim večjim vspehom, nego li antropologična šola.

Najnovejša, socijologična struja v kazenskih znanostih je zato še prav posebno važna, ker ni vplivala kakor antropologična le posredno na razvoj kazenskih ved, ampak prav neposredno; ker je nastopila pot po vsem svetu, povsod premagovalka stoletnih sistemov in idej, povsod zmagoslavna. Ideje te najnovejše, socijologične smeri v kazenskih znanostih se seveda niso razvile naenkrat, ampak polagoma, korak za korakom in so se na svojem zmagoslavnem potu po širnem svetu tudi v marsičem izpremenile. V bistvu so vendar socijologične kazenske ideje razvili italijanski socijologi.

Najjasneje nam stališče najnovejše, socijologične »tretje« kriminalistične šole označuje napoljski odvetnik in vseučilišni profesor Bernardino Alimena v svojem delu: »Naturalismo critico e dirito penale« (Roma 1892). Precej obširno dokazuje pisatelj, da ni niti klasična, niti Lombrosova šola kos svoji nalogi in upa obenem s tem dokazati potrebo nove »tretje« struje. S klasično šolo se ne strinja, ker ta smatra zločin za posebno abstraktno jednoto, ker priznava popolno prostost človeške volje; odločuje človeku posebno, vzvišeno stališče nad družimi živimi bitji, razpravlja posebej o opravičenosti in posebej o funkciji kazni in ker smatra za namen kazni, pred vsem poboljšati zločinca, ali še celo povrniti s kaznijo zlo za zlo.

Naravno je, da je bilo za secesijonistične pozitiviste prav posebno važno, natančno določiti razmerje k Lombrosovi šoli. Alimena je rešil to nalogo povoljno. Z navdušenostjo ji priznava zaslugo, da je zapisala determinizem na svojo zastavo, da je oživila zopet teorijo o »difesa sociale« (o družabni brambi), in da je obrnila svojo pozornost na posebne duševne in telesne lastnosti zločinčeve. Tem trem glavnim zaslugam pa stoji nasproti

neprimerno večje število zmot. Alimena očita Lombrosovi šoli, da je uvedla »bijologično modo« v kazensko pravo, da povdarja izključno bijologične elemente, zametujoč socijologične, stavlja glede namena kazni zločinca in umobolnega na isto mesto in da zanemarja proučevanje veljavnega kazenskega prava. Prav opravičeno toži Alimena, da je Lombroso rešitev kazenskega problema le znatno obtežil, ker govori, oprt na svoje ne popolnoma verjetne anekdote iz živalskega življenja o zločinu pri živalih in tako zmeša žival in človeka.

Zlasti pa obžaluje pisatelj, da je antropologična šola podredila kazensko pravo naravoslovnim vedam in da je vse razne načine takozvane »difesa sociale«, od protoplazmne reakcije pa do zapora izvajala iz jedne in iste formule; to smatra Alimena kot popolnoma napačno. Svoja izvajanja podpira z različnimi vzgledi, kako različno se človeška družba brani in bori proti divji zveri, proti umobolnemu, proti gobavemu človeku in proti zločincu. Če izločimo iz človeške družbe zločince iz navade, ostane še velika večina ljudi, katerih delovanje je rezultat več ali manj proste odločitve (»determinazione«). Odločitev pa je uspeh boja posameznih motivov in zmage najmočnejšega izmed njih, a pri tem ne smemo pozabiti, da najmočnejši motiv ni morda utež, ki deluje na tehtnico, ampak rezultanta med silo motiva, in stanjem npravne (moralne) sile dotičnika v trenutku, ko začne motiv delovati.

Iz tega izvaja Alimena 2 skupini socijalne brambe; vsako je treba deliti v dve podskupini. Prva skupina se brani na ta način, da delujejo njena brambena sredstva materialno ter tvorijo fizičen akt izločitve (eliminacija), druga sredstva pa da delujejo moralno ter vplivajo odločilno na npravno zavest (determinacija); pri drugi skupini je organizirana bramba tako, da delujejo nekatera sredstva neposredno, za posameznika, druga pa za prihodnost in za množico. Eliminacija, izločitev in prilaganje zločinca sta dva pojma in dve ideji, katere nahajamo pri vseh zastopnikih moderne socijologične šole, pa tudi že pri velikem socijologu srednjega veka, Tomažu Akvinskem.¹⁾

¹⁾ . . . in hominibus hoc ex naturali inclinatione invenitur, ut unusquisque deprimat eum, qui contra ipsum insurgit. Manifestum est autem, quod quaecunque continentur sub aiiquo ordine, sunt quodammodo unum

Če ponovimo prav kratko vse znake socijologične šole tedaj vidimo, da poudarja determinizem, zahteva izločitev umobolnika iz diskusije v kazenskem pravu, poudarja socijologične ter zametuje bijologične vzroke zločina, se trudi varovati kazenskemu pravu samostojno stališče poleg antropologije in socijologije in smatra kazen za socialno brambeno sredstvo. Seveda vseh teh točk iščemo zaman pri ustanoviteljih te šole; posamezne so postale značilne še-le pozneje.

Glavna znaka socijologične struje pa sta bila v začetku pred vsem: reakcija proti antropologiji in posebno poudarjanje socijologičnih momentov.

Prvo delo, v katerem so bile te ideje posebno jasno izražene je: »Sociologia criminale« (Catania, Troppen 1889). Spisal je je zdravnik v Cataniji Napoleone Colajanni, ki pa tiči v obče še globoko v zmotah antropologične šole. Takoj v 1. poglavju naletimo na dve teoriji, ki se v obče ne strinjata z idejami, katere so drugače značilne za socijologično šolo. Colajanni (l. pag. 22. § 4) smatra namreč zločin za fiziologičen pojav, ki je postal še-le tekom socialnega razvitka patologičen. Ta njegova podmena je v zvezi z njegovo teorijo o moralnem atavizmu, katero razvija obširno v 9. poglavju. Zločin mu je povratek v davno minule generacije, a ne v fizičnem oziru, kakor pri Lombrosu, ampak v moralnem, povratek v stanje divjih narodov. Svojo hipotezo je Colajanni podprl z glasovito Sergijevo teorijo o postanku in razvitku značaja (»teoria della stratificazione del carattere«).

Po tem nauku je treba pri značaju slehernega človeka razločevati dva elementa: prirojen temelj in tisto množino vtisov, katere pridobi človek v življenju. Vsak izmed teh dveh elementov pa je jako raznovrsten in obstoji iz več plastij; le-teh moč je primerna starosti in dogodkom, ki so vplivali na njih razvitek: Najmlajša plast se odlikuje po največji eneržiji in delavnosti, njen vpliv je na vnanji svet najbolj čuten in viden; in ordine ad principium ordinis: unde quidquid contra ordinem aliquem insurgit, consequens est, ut ab ordine et principe ordinis deprimatur. — Cum autem peccatum sit actus inordinatus, manifestum est, quod quicumque peccat, contra aliquem ordinem agit et ideo ab ipso ordine consequens est, quod deprimatur; quae autem depressio poena est . . .)Thomas Aqu. Summa Theol. P. II. 1. Qu. 87. a. 1.)

najstarejše plasti pa so najtrdnejše in jih skoro ni moč uničiti. Če torej razni socialni in drugi činitelji vplivajo na značaj tako, da uničijo celo vrsto plastij, odplovejo stare moralne vtiske, ideje in lastnosti, tedaj je po tej teoriji jasno, da pride na površje plast, prirojena in podedovana od davnih prednikov, ki so stali na povsem drugem moralnem in socialnem stališču. Povrnitev na to stališče po uničenju novejših plastij pa povzročuje po Sergiju in Colajanniju zločin. Seveda jako drzna hipoteza, za katero je pa Sergi ostal dolžan dokaza; kljub temu je moramo vendar omeniti, ne toliko zaradi zanimivosti, ampak posebno radi tega, ker igra v kazenski literaturi italijanski veliko ulogo.

Colajanni se tudi v tem še ni osamosvojil od antropološke šole, da bi povdarjal samostojnost kazenskega prava; njemu je to le del sociologije. V obče nahajamo v njegovi »Sociologiji« še malo pozitivnega; večji del je le polemika proti Lombrosu. Pozitivno je le povdarjanje socialnih činiteljev in zlasti gospodarskih razmer. Posebni telesni-znaki zločincev, pojav, da niso vsi narodi, vse starosti in spoli jednako nagnjeni k zločinu, vse je le posledica socialnih razmer.

Važen napredek v novih idejah opazujemo že pri Angelu Vaccaru, ravnatelju knjižnice v pravosodnem ministrstvu italijanskem. Mož zavzema med modernimi sociologi jedno prvih mest. Nas zanima pred vsem njegovo delo: »Genezi e funzione delle leggi penali.« (Ricerche sociologiche Roma 1889.) V tem delu pripisuje sociologičnim činiteljem pretežno važnost, priznavajoč kazenskemu pravu pravico samostojne vede ter je smatra za »difesa giuridica«, za brambo obstoječih pravnih načel; zločin imenuje »inadattamento all'ambiente giuridico«, to je pojav, ki nastane, če se človek ne prilagodi svojemu »milieu social« kakor »milieu juridique«. Omenjeno Vaccarovo naziranje o zločinu pa je provzročilo precej živahno polemiko med Vaccarom in Colajannijem v raznih listih tako v »Riv. di Disc. carcerarie (19 in 20 zv.), »Archivio giuridico« (46. letnik), Riv. di giureprudenza di Trani (16) in v »Riv. pen.« (35).

V teh polemikah je imel Vaccaro le še bolj priliko razviti svoje ideje. Glavne so naslednje: Kakor sploh vsa živa bitja, se morajo tudi človeške socialne skupine prilagoditi pred vsem naravnim silam, ki jih obdajajo, če nočejo biti premagane v boju

zoper naravo. Pomanjkanje živil pa sili pojedince v posameznih skupinah v medsebojen boj. Jedni so seveda v tem boju premagani; slabši zaostanejo in se morajo pokoriti. Kakor hitro se pa skupina organizira in postane politična skupina, se mora vsakdo pokoriti državi, prilagoditi njenim zakonom. Z zidovjem nekako obdano je vsakomur okrožje njegovih pravic; velikost tega okrožja je pa odvisna od raznih razmer, gospodarskih, kulturnih, moralnih, ki vladajo v skupini v tistem času. Komurkoli od nas se ne posreči prilagoditi se tem razmeram, urediti svoje življenje po veljavnih zakonih, pri tem se prej ali slej pokaže ta »stato d'inadattamento all'ambiente giuridico«. Nekateri, ki pridejo v ta položaj, se prostovoljno sami eliminirajo z izselitvijo ali pa sè samomorom, drugi pa ali zbolijo na umu ali pa prestopijo mejo, določeno jim po zakonu in postanejo — zločinic.

Še bolj goreč zagovornik socijologične struje kakor Vaccaro pa je odvetnik in profesor v Lipari Emanuele Carnevale. Jako mlad mož je že začel pisati v razne pravoslovne liste italijanske in pokazal nenavadno nadarjenost že v svojih prvih spisih: »La pena nella scuola classica e nella criminologia positiva ed il suo fondamento razionale« (Riv. di filosofia scientifica 1886) in »La questione della pena di morte nella filosofia scientifica« (Turin 1880). Carnevale zavzema v teh spisih nekako zvišeno, nadstrankarsko stališče, razpravlja celo vrsto novih socijologičnih problemov in izreka svoje prepričanje, da ima človeška družba pravico določiti in meriti življenje posameznikov. L. 1889. je izšlo njegovo glavno delo: »Critica penale (Studio di filosofia giuridica, Lipari)«. Pisatelj smatra kazen za »difesa sociale« in ji predpisuje še večjo nalogo s tem, češ da naj kazen deluje eksemplarno, z vzgledom tako, da odvrča hudobne od zločina, krepí voljo slabih, ki bi drugače padli, potrđi poštenjake v njih moralnih idejah. Isto pričakuje Carnevale od onih uredbe, ki bi naj deloma nadomestile kazen in ki jih je Ferri nazval »sustitutivi penali«. Te so mu sploh najvažnejše sredstvo v boju zoper zločin in napram njim izgubi kazen sčasoma vso pravico do obstanka — in izgine. S tem svojim mnenjem, katero razklada jako obširno, je zašel Carnevale že v socialistične utopije; to se še bolje vidi v onih poglavjih, kjer

govori o socijalnih reformah. Znanstvene socijologične ideje so se tu spojile z radikalnim socijalizmom.

Ta pojav pa lahko še mnogo bolje opazujemo pri Filipu Turatiju. Njegova krasno pisana brošurica: »Il delitto e la questione sociale« nam to jasno izpričuje. Turatiju je zločin samo gospodarsko vprašanje: reveži so, dejal bi, predestinirani za ječo, bogatini so skoraj gotovi, da se ne vjamejo v mrežo kazenskih zakonov. Zločin je sramoten tribut, ki ga morajo plačati le revni stanovi. Zločinci so produkt socijalnih činiteljev, sosebno nepravičnega gospodarskega reda. S temi svojimi nazori je Turati zapustil več ali manj znanstveno pot socijologije in zašel v politiko. Njegovi nazori niso več samo socijalni, ampak socijalistični. S Turatijem je dosegla italijanska socijologična šola višek svojega razvitka. Turati je z mladeniškim ognjem razvil do skrajnih konsekvenc teorije, katerih kalí nahajamo že pri njegovih prednikih. Idealni fantast Turati je še danes prvak italijanskih »kriminalnih socijalistov«. V njegovem smislu so delovali ali še delujejo Cimbali, Restano in Fulci.

Med tem časom se je pa ostro nasprotstvo med antropologično in socijologično šolo dokaj ublažilo. Socijalna ideja je bila uprav v Italiji — vsaj teoretično — med omikanci tako razširjena, da bi bilo nenaravno, ko bi kazenski sistem, sloneč na teh idejah, ne bil povsodi vsprejet z odprtimi rokami, vzlasti ker je bila Lombrosova glavna teorija, nauk o rojenem zločincu, ki naj bi bil ključ k problemu zločinstva, kakor smo videli, nekaj tako nedoločenega in izpreminjajočega se.

Tako so »antropološki« prvaki, najožji Lombrosovi pristaši lahko od dne do dne bolj opazovali, kako njih veljava celo v Italiji gine, in odločili so se nekoliko odnehati. To jim je bilo pravzaprav lahko; kajti ločil jih je le »rojeni zločinec«, vse drugo, sosebno metodo in praktične zahteve imajo iste, vse te je prevzela socijologična šola od Lombrosove. Nastalo premirje je najboljše markiral Eurico Ferri. Opozoril sem že v prvem članku, da se v njegovem remek-delu »I nuovi orizzonti«, nahajajo že marsikatero socijalne ideje, ki jih je potem prevzel tudi Lombroso. Še bolj moremo to opazovati v poznejših izdajah, v katerih je svoje delo že prekrstil v »Sociologia criminale«. Lepše bi pač ne bil mogel manifestirati svoje izpreobrnitve.

Da je pa do tega prevrata tako hitro prišlo, so pripomogli tudi mnogo zunanji, inozemski činitelji. Pozitivistični nauki stroge Lombrosove observance so le sila počasi našli svojo pot v izvenitalijanske in posebno izvenromanske narode. Jezik omejuje tudi še dandanes bolj kakor bi kdo mislil razširjanje znanstvenih idej; poleg tega so bile uprav Lombrosove ideje že iz večkrat omenjenih razlogov najmanj pripravne, da bi bile povsod navdušeno vsprejete, zlasti ko niso našle tako pripravljenih tal kakor v Italiji. Bili so pri vseh velikih narodih le posamezniki, večjidel le zdravniki in naravoslovci, ki so se bolj ali manj pri-trjevalno zanimali za Lombrosove nauke. Le na Ruskem je našel Lombroso celotno močno stranko, ki ima izborna urejevane organe n. pr. »Juridičeskiji vjestnik« itd. s prof. Fojnickim, Drillom in drugimi prav znamenitimi kriminalisti na čelu. Pa kdo bi se tudi čudil, da je v narodu, ki šteje pisatelja: »Razkolnikova«, »Spominov iz mrtvega doma« itd. med svojce, našel Lombroso krepko zaslombo, v narodu, kjer se v kazenskih znanostih ni moglo postaviti novim teorijam toliko starih častitljivih teorij nasproti, kakor drugod! Izven Rusije so se jeli za dogodke v kazenskih znanostih Italijanov najbolj zanimati njih sorodniki Francozi in Španci. Na Nemškem so bili tudi nekateri zdravniki Fränkel, Kurella in dr. goreči Lombrosovi zagovorniki; izmed znamenitejših nemških juristov mu je dolgo časa stal še najbližje Franc Edvard pl. Liszt, rodom Avstrijec, privatni docent v Gradcu, profesor v Mariboru, Halle a. d. S. in od l. 1899. v Berlinu. Sotrudnik njegove l. 1880. ustanovljene znamenite revije: »Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft« je poleg drugih korifej tudi Lombroso.

Znanstvena konstelacija v Italiji se je pa med tem časom, kakor vemo, izpremenila, in socijologija je izpodrinila antropologijo. Ta najnovejši tok pa je hitro predrl preozke mu meje italijanske in se razlil po vseh kulturnih državah. Predno pa je še zapustil laško svojo domovino, je svojo čistost precej skalil in se spojil s prej sovražnim mu tokom, antropologičnim in tako le še bolj močen nastopil svojo pot. Nikjer se mu niso preveč ustavljali, saj so bile socijalne ideje, iz katerih je izviral, že povsod razširjene.

Najprvo se je seveda ustavil v bratski Francoski, kjer so se znameniti učenjaki Lacassagne, Garraud, Contagne, Corre, Joly, Laurent in drugi, takozvana »écolo de Lyon« zbrali okrog »Archives de l'anthropologie criminelle et des sciences pénales«. Ta list je jeden najuglednejših in najzaslužnejših za novo strujo. V II. letniku zahteva Lacassagne — in to je jako znamenit postulat — ustanovitev kriminalne arheologije, zgodovinskega raziskovanja zločinstva iz bijologičnega in socijologičnega stališča. Vse francoske kriminaliste pa presega sè svojo duhovitostjo in učenostjo Gabride Tarde, dolgo časa preiskovalni sodnik v Sarlatu (Dordogne), sedaj vseuč. profesor v Parizu. Njegove »standard works:« »La criminalité comparée«, »La philosophie pénale«, »Les lois de l'imitation« in »Études pénales et sociales« morem le kar najtopleje priporočati. Poleg tega veleuma, katerega smemo z vso pravico prištevati največjim filozofom si je v najnovejšem času pridobil vgladno ime med kriminalisti tudi izven Francoskega: Raoul de la Grasserie. Njegovo še-le letos izišlo glavno delo: »Des principes sociologiques de la criminologie« (Bibliothèque de la sociologie v. 23) [Paris, V. Giard, 1901] je opremil in priporočil sam Lombroso z jako laskavimi uvodnimi besedami, kjer imenuje pisateljevo delo jedno najznamenitejših na kriminalističnem polju. Čeprav se to delo, ki se odlikuje po fini znanstveni analizi in dialektiki, ne more meriti s Tardovimi spisi, je vendar važno vzlasti radi tega, ker je pisatelj prvi sistematično združil in znanstveno podprl vse razne praktične zahteve in reformatorske ideje, katere zastopajo prejimenovani moderni kriminalisti, in ker se je sosebno oziral tudi na kazenski pravdni red, kateremu ni razun Garofala v njegovi »Criminologiji« nihče posvetil večje pozornosti, kakor de la Grasserie.

Najbolj hladno so vsprejeli novo strujo Nemci. Uzrokov tega, na prvi pogled malo čudnega pojava pač ni treba dolgo iskati. Bilo bi pač nenaravno, ko bi v deželi »ich-filozofov« prospemale socijalne vede. Toda akopram je štela socijologična struja v Nemčiji v začetku le posamezne zastopnike, je vendar ravno odtod izšla ideja, ki je bila za organizacijo in prospeh nove šole neizmerno važna. Če večkrat imenovani kriminalist pl. Liszt, ki je ostal v Nemčiji takoj od začetka Lombroso

in zlasti še njegovi pozitivni metodi še najbližje in se je potem odločil bolj za socijologično šolo, ne popolnoma zametujoč antropoloških momentov, je kmalu spoznal, da treba novi šoli krepke in zdrave organizacije, če hoče, da pride kmalu do praktične veljave in da ne zaide popolnoma na napačna utopistična pota, kakor je že začela v Italiji. Liszt si je bil popolnoma svest težav, katere je morala povzročiti vspešna organizacija v tem slučaju; vedel je dobro, da je treba vstvariti tej organizaciji kolikor moči široko podlago, na kateri bi se dalo skupno delovati vsem različnim strankam; da je treba sestaviti program le v okostju iz tez, ki so kolikor moči obče priznane, izpopolnitev programa pa prepustiti poznejšnim časom, ko se nazori očistijo in kristalizirajo v pismenih in posebno v ustnih diskusijah na perijodičnih kongresih. Slednjič je mislil Liszt sosebno na to, da zadobi organizacija kolikor mogoče mednarodno lice.

Te naloge se ni mogel lotiti sposobnejši mož od Liszta. Eklektična narava »par excellence«, ne popolnoma nezvest klasični šoli, v kateri je vzrastel, z jedno nogo stoječ v antropoloških, z drugo v socijoloških nazorih, ugleden v inozemstvu, gladek kakor jegulja je bil najpripravnejši mož, ki je mogel prevzeti nalogo, da so vblaži vladajoča nasprotstva med klasično in pozitivistično šolo na jedni ter med obema pozitivističnima šolama na drugi strani, in potegne slednjič mej sovražnimi silami rezultanta, na kateri bi bilo potem mogoče mirno dalje zidati.

Uspeh »Mednarodne kriminalistične zveze« je najboljšo izpričevalo Lisztove sposobnosti. To društvo je ustanovil l. 1890. skupno s prof. Prinsom v Bruselju in van Hamelom v Amsterdamu, s katerima je določil tudi zvezina pravila in lapidaren program, ki se glasi:

Čl. I. »Mednar. krim. zveza« meni, da se je treba pri zločinu in kazni ozirati i na socijologične i na juridične momente in si stavlja za svojo nalogo, da pridobi tem svojim nazorom in iz njih izhajajočim posledicam veljavo v znanosti in zakonodajstvu.

Čl. II. »M. kr. zv.« proglašča za temelj svoje delavnosti naslednja načela:

1. Naloga kazni je boj proti zločinu kakor socijalnemu pojavu.

2. Uspehe antropologičnih in socijologičnih raziskavanj mora torej kazenska znanost in kazensko zakonodajstvo primerno upoštevati.

3. Kazen je jedno glavnih sredstev v boju proti zločinu; vendar ni jedino sredstvo. Radi tega se kazen ne sme odločevati od drugih sredstev, ki služijo v boju proti zločinstvu.

4. Razloček med zločinci iz navade in onimi, ki padejo le vsled dane jim prilike, je temeljno važen v teoretičnem in praktičnem oziru; ta razloček mora biti torej podlaga kazenskih določeb.

5. Ker imata sodstvo in izvršitev kazni isti smoter in zadobi kazenska rajsodba še-le z izvršitvijo svojo vsebino in pravi pomen, je to, da sedanji sistem loči izvršitev kazni od sodstva, napačno in brezmiselno.

6. Ker zavzema ječa kakor kazen po pravici prvo mesto v našem kazenskem sistemu, bo zveza na zboljšanje ječ in podobnih zavodov posebno pozorna.

7. Vendar smatra zveza, da je mogoče in to tudi želi, da se dosedanji zapor, kedar traja le malo časa, nadomesti z družimi kazenskimi sredstvi, ki bi imeli isti učinek.

8. Odmerjenje kazni pri zločinih, ki zahtevajo daljši čas zapora ne bodi odvisno le od rezultatov kazenskega postopanja, ampak tudi od uspehov njene izvršitve.

9. Nepopoljšljive zločince iz navade naj kazenski zakoni za kolikor le mogoče dolgo časa zavarujejo in to tudi tedaj, kedar zagreše opetovano le male prestopke.

Okoli tega ponižnega programa, katerega more podpisati pač vsakdo, ki ni ostal popolnoma slep za vse res pozitivne rezultate marljivega delovanja na kazenskem polju, kjer se je v 2 desetletjih vstvarilo več, kakor prej v 2 stoletjih, zbralo se je hitro mnogo bojovníkov, katerih število raste od dne do dne. Dolga, dolga vrsta imen stoji pred menoj, imen izvrstnih, učenih in človekoljubnih mož skoro vseh stanov. Ministre, učenjake, juriste, duhovnike, zdravnike šteje »Mednar. krim. zveza« med svoje; ona je res mednarodna, kajti v njej se z združenimi močmi borijo proti zločinstvu Slovani, Germani, Romani, Grki, Turki, Japonci, možje iz skoro vseh delov sveta. Zastopani so vsi narodi — Hrvatje, Srbi, Bulgari in drugi Slovani imajo mno-

goštevilne deželne skupine — samo Slovenca ni najti v tej družbi: prežalostno znamenje naše nesrečne letargije na znanstveno-pravniškem polju!

Poleg tega seveda, da je program »Medn. krim. zveze« izraz vladajočega znanstvenega in svetovnega naziranja sploh, so skoro vsakoletni zvezini kongresi v raznih evropskih mestih mnogo pripomogli k temu, da so se zvezina načela tako hitro razširila in postala skupna last vseh znamenitejših evropskih kriminalistov. Na teh kongresih — poročila o njih se nahajajo v zvezinem glasilu »Mittheil. der intern. krim. Vereinigung« v obeh zvezinih poslovnih jezikih, francoskem in nemškem — so imeli kriminalisti priliko, natančno in vsestransko prerešetati zvezina načela in tudi krepko na tej podlagi dalje zidati. Finemu taktu, učenosti in izkušenosti ustanoviteljev-voditeljev zveze in njenih kongresov se mora zveza zahvaliti, da se odlikujejo kongresne razprave vedno po zanimivosti, aktualnosti vprašanj, dostojnosti in, kar je glavno, po uspešnosti.

In tako je postalo mogoče, da so jele nove ideje, katere se ozirajo posebno na odmerjenje in izvršitev kazni, prehajati v kazenske zakonike. Najnovejša kazenska zakonika, brazilski in norveški, in nič manj švicarski osnutek, so tipi modernih kazenskih zakonikov, izraz novih idej, triumf krimin. zveze, v kateri so vzrastli njih roditelji. Ni dvomiti, da za temi prvenci pridejo še drugi v raznih evropskih državah in zlasti pri nas v Avstriji; vsi sinovi iste matere! Kako mogočno, novo sredstvo za zблиžanje narodov!

S tem dejstvom je pa moderna kazenska struja vstopila v zadnjo fazo razvitka, katero more doživeti kaka ideja, vstopila je v prakso. Spremljali smo jo na dolgem potu njenega razvitka od hrupnega začetka skozi neizprosni boj za obstanek, v katerem se je le očistila in okrepila, do viška njenega razvitka. Na tem višku še-le bo mogla pokazati svojo moč in svoj dober ali slab vpliv. Po njenem dosedanjem razvitku je upanje opravičeno, da bo njen vpliv blagonosen in da bo trajal tako dolgo — dokler ga ne izpodrine z novim svetovnim naziranjem nov sistem. Kajti zakon izjednačenja, ki vlada v vesoljnem stvarstvu, zahteva neizprosno svojih pravic. Za akcijo prihaja vedno reakcija in že v naši dobi, ko se socialna misel vedno bujnejše razcvita

in hiti od stopnje do stopnje popolnosti, se pojavljajo vedno bolj pogosto in močnejše znaki, ki naznanjajo kakor klicarji dediče sedanjega svetovnega naziranja. Vrata mogočne socialne stavbe, ki se razteza po vsem svetu, so se komaj zatvorila, a že trka nanje in zahteva vsprejema temni individualizem Nietzschejev in Ibsenov. In čuje se vedno več in več glasov, ki zahtevajo, da se jim dovoli vstop.

Če torej upoštevamo to dejstvo in poznamo zgodovino kazenskega prava, je nezmislno govoriti o večnih in jedino pravih kazenskih strujah. Vsaka šola zapusti le večji ali manjši kamenček za nadaljno zidavo kazenskega sistema. Da bi človeški rod kdaj videl stavbo dogotovljeno, je pač težko misliti. Naša naloga je le skrbeti, da bo ta kamen kolikor mogoče velik. To pa lahko trdimo, da je naša dōba jedna najplodovitejših, neizbrisno načrtanav zgodovini kazenskega prava.

Avancement sodnih uradnikov iz VIII. v VII. čin in dalje.

Na članek pod tem zaglavjem v letošnjem »Sl. Pravniku« št. 6, ki se je bil še posebej poslal mnogim pravnikom po vsej Cislitvi, smo dobili dosti pritrdilnih izjav in nasvetov iz različnih kronovin, posebno pa iz Čehov, kjer je službeno napredovanje justičnih uradnikov začasno še slabejše, negoli pri nas.

Izmed raznih nasvetov je omeniti predlog, naj bi se plače vseh konceptnih uradnikov uredile, kakor za profesorje srednjih šol, tako, da bi po 6 petletnicah narasle na 6000 K; objednem naj bi se z naraščanjem plače menjavali čini in naslovi uradnikov. Jednako je službeno napredovanje uravnano po nemških in drugih deželah. Ta nasvet bi bil pač uvaževati pri splošni reorganizaciji uradniških plač, a nepovoljno stanje justičnih konceptnih uradnikov VIII. oziroma VII. čina bi bilo za sedaj odpraviti najhitreje prav po predlogu v št. 6. »Slov. Pravnika« t. l., ker bi ne trebalo mnogo finančnih žrtev, tem manj, ker je popolniti še več leta 1897. sistemizovanih mest VII. čina, kakor